

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา
ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ. 2553*

Legal Problems and Obstacles Relating to Rehabilitation Measures
in Lieu of Judgments under Juvenile and Family Court and Juvenile
and Family Case Procedure Act B.E. 2553 (2010)

ณัฐชยา คณารักษ์**
ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ***
คมสัน สุขมาก****

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา คำสั่งเกี่ยวกับค่าเสียหายหลังเด็กและเยาวชนปฏิบัติเงื่อนไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา คำสั่งเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายของไทยและต่างประเทศ รวมถึงเพื่อศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา และคำสั่งเกี่ยวกับค่าเสียหายหลังเด็กและเยาวชนปฏิบัติเงื่อนไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ผลจากการศึกษาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่า มีปัญหาในเรื่องการนำมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา มาตรา 132 มาใช้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคน และปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตามมาตรา 132 รวมถึงปัญหาการพิจารณาคำขอเรื่องค่าเสียหายหลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรา 132 ครบถ้วน จึงเห็นควรปรับปรุงเพื่อให้การใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษามีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการศึกษา เห็นควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาและระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา ตามมาตรา 132 พระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยให้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ไม่นำมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำผิดซ้ำสองครั้ง หรือมากกว่า หรือที่กระทำผิดอาญาร้ายแรง และเพิ่มกรอบระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยกำหนดระยะเวลาไม่เกินกว่า 6 เดือน และในการพิจารณาคำขอเรื่อง

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

**นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พันตำรวจเอก ดร. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ค่าเสียหาย หลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรา 132 ครบถ้วนแล้ว ตามมาตรา 133 นอกจากศาลจะสั่ง ยุติคดีและมีคำสั่งในเรื่องของกลางแล้ว เห็นควรให้เพิ่มข้อความเกี่ยวกับคำสั่งเรื่องค่าเสียหายตามคำขอพนักงานอัยการ หรือคำขอของผู้เสียหายด้วย เพื่อให้การใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษามีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็น ธรรมกับทุกฝ่าย

คำสำคัญ : เด็ก / เยาวชน / การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

Abstract

Objectives of this Thesis are to study concepts, theories and principles of rehabilitation measures in lieu of judgments, injunctions concerning damages after children and juveniles fully satisfying conditions for the rehabilitation measures under Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure, Act B.E. 2553 (2010), and application of the rehabilitation measures in lieu of judgments and injunctions concerning damages of Thailand and foreign countries, in order to study approaches to amending the law concerning the rehabilitation measures in lieu of judgments, and the injunctions concerning damages after children and juveniles fully satisfying conditions for the rehabilitation measures under Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure, Act B.E. 2553 (2010), as to bring about more efficiency.

The study of Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure, Act B.E. 2553 (2010), finds that there are problems with respect to application of the rehabilitation measures in lieu of judgments under Section 132 to children and juveniles, who are recidivists, or against whom the proceedings are brought against for several cases, and problems with respect to setting of terms for applying the rehabilitation measures in lieu of judgments under Section 132, as well as problems with the injunctions concerning damages after children and juveniles fully satisfying conditions for the rehabilitation measures under Section 132; therefore, the Author finds that it is suitable to amend the law, in order that the rehabilitation measures in lieu of judgments shall be applied more efficiently.

Recommendations of this study are to amend criteria for deliberation and terms for applying the rehabilitation measures in lieu of judgments under Section 132, Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure, Act B.E. 2553 (2010), whereby a rule should be additionally prescribed for not applying the measures to children or juveniles, who committed offenses twice or more, or committed serious crimes, and adding terms for applying the rehabilitation measures in lieu of judgments for more clarity, thereby setting a term of not exceeding 6 months. And in deliberation of requests concerning damages after the children and juveniles fully satisfying conditions under Section 132, under Section 133, apart from the Court passing injunctions to settle the proceedings and passing injunction concerning impounded properties, the Author finds it is suitable to add provisions relating to injunctions concerning damages in accordance with requests of the Public Prosecutors or requests of the victims, in order that application of the rehabilitation measures in lieu of judgments shall be more efficient and fair to all parties.

Keywords : Child / Juvenile / Rehabilitation

บทนำ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประชากรหรือทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ หากประชากรของประเทศมีคุณภาพ คือ มีความรู้ ความสามารถ มีความอดทน ขยันทำงาน มีความคิดในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมและสามารถปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ ตลอดจนมีคุณธรรมแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะเจริญไปได้อย่างรวดเร็ว การจะได้ประชากรที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศ จะต้องเริ่มพัฒนาจากคุณภาพของเด็กและเยาวชนก่อน (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2552, หน้า 23-24) ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ได้กล่าวถึง สิทธิของเด็กไว้ 4 ด้าน คือ เด็กมีสิทธิที่จะอยู่รอด มีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิที่จะมีส่วนร่วม (วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2560, หน้า 1)

แต่ด้วยสภาพปัญหาในด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์ พฤติกรรมหรือปัญหาอื่น ๆ ของเด็กและเยาวชนทำให้เด็กและเยาวชนที่ยังขาดการยั้งคิด ขาดความรู้ผิดชอบ ขาดการศึกษาอบรม หรือทักษะในการดำรงชีวิต ก่อเหตุกระทำความผิดขึ้นได้ การที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด มีคุณลักษณะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งบุคลิกลักษณะ พฤติกรรม การแสดงออก สติปัญญา การศึกษา-อบรม สภาพทางกายภาพ อารมณ์ และสภาวะแห่งจิต หากกระบวนการยุติธรรมที่ใช้แก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดมีวิธีการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ย่อมเป็นการไม่เหมาะสมและอาจส่งผลเสียต่อเด็กและเยาวชน จึงควรมีวิธีดำเนินการให้แตกต่างจากผู้ใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ต่อมาปี พ.ศ. 2495 จึงได้มีการจัดตั้งศาลพิเศษ เพื่อพิจารณาคดีสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้น เรียกว่า ศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยมีเจตนารมณ์และความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นการแก้ไขและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษ ด้วยการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสม เพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดแล้วดำเนินการแก้ไขสาเหตุดังกล่าว (พศวัต จงอรุณงามแสง, 2553, หน้า 2) นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กด้วย โดยเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการกำกับดูแล แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดให้สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ภายหลังมีการปฏิรูปศาลคดีเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยมีการแก้ไขปรับเปลี่ยนอำนาจศาลให้ครอบคลุมถึงการพิจารณาคดีครอบครัวด้วย และเปลี่ยนชื่อจาก ศาลคดีเด็กและเยาวชน มาเป็น ศาลเยาวชนและครอบครัว รวมถึงเปลี่ยนชื่อ สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก มาเป็น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตั้งแต่จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นต้นมา การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน จึงมีความแตกต่างจากการพิจารณาคดีธรรมดาทั่วไป โดยศาลไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด แต่ศาลจะต้องคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความ-ประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน รวมถึงของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน (สหรัฐ กิติ ศุภการ, 2561, หน้า 290) นอกจากนี้ศาลต้องคำนึงถึงหลักการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู มากกว่าเน้นการลงโทษ เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไปในอนาคต

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้แก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติ แต่ช่วงแรกกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ยังคงมีการยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิม คือ เน้นการลงโทษ โดยเน้นส่งเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรม เพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้เด็กและเยาวชนออกไปก่อความเดือดร้อนให้แก่สังคม ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรม มีจำนวนเพิ่มขึ้น ก่อเป็นปัญหาในเรื่องของงบประมาณจำนวนมากที่รัฐต้องจัดสรรมาใช้ดูแลเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ซึ่งวิธีการส่งเด็กและเยาวชนไปฝึกและอบรมนั้น สามารถจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชนได้เพียงช่วงเวลาหนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนตามแนวทางดังกล่าว เห็นว่ายังไม่เป็นไปตามความประสงค์ในการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนมากนัก กับยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติตามกฎหมายบัตรของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนหรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง หรืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ประเทศไทยได้ร่วม ลงนามเป็นภาคี จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จึงได้มีการทบทวนแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ใช้เกี่ยวกับการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนอีกครั้งจนกลายมาเป็น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดถึงสิทธิขั้นมูลฐานที่เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการคุ้มครอง เช่น สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรงหรือโดยมีบิดามารดาปรากฏอยู่ด้วย สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิที่จะต่อสู้คดี สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำ ได้ปรึกษาและจะไม่ถูกบังคับให้เบิกความ หรือสารภาพผิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมไว้ด้วย เช่น มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนมีคำพิพากษา และมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยคำพิพากษา เป็นต้น (ทะนงศักดิ์ ดุลยกาญจน์, พรรณพิไล ดุลยกาญจน์, 2560, หน้า 16) ซึ่งการเพิ่มมาตรการพิเศษเข้ามานี้ จะช่วยเป็นมาตรการทางเลือกที่ใช้แทนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมตามช่องทางปกติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในลักษณะกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อันเป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีได้มุ่งเน้นแต่จะลงโทษเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบ เยียวยาความเสียหาย รวมถึงการลงโทษที่เหมาะสม

มาตรการพิเศษ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีด้วยกัน 3 ช่วง คือ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง ตามมาตรา 86 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา ตามมาตรา 90 และมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตามมาตรา 132 แม้ว่ามาตรการพิเศษเหล่านี้ จะได้ใช้ปฏิบัติมาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่จากบทบัญญัติของกฎหมาย ผู้ศึกษาพบว่า มีบางประเด็นที่ยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคี กรณีนี้ผู้ศึกษาจะเน้นศึกษาเฉพาะมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษามาตรา 132 โดยมีประเด็นปัญหาในการศึกษา ดังนี้

1. ปัญหาการนำมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษามาตรา 132 มาใช้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132 กำหนดให้ศาลสามารถนำมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้กับเด็กและเยาวชนแทนการพิพากษาได้ เมื่อศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา หรือบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ ซึ่งในบทบัญญัติดังกล่าว หมายถึงเด็กและเยาวชนทุกคน ไม่ว่าจะถูกดำเนินคดีซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี อีกทั้งตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556 หมวด 1 ข้อ 5 กำหนดว่า ศาลอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

“(2) พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนในการกระทำผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควร

(3) เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น...” จะเห็นว่า พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนในการกระทำผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควร หรือเด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ควรรวมถึง เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจศาลในการมีคำสั่งใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 132 หากศาลเห็นว่า ยังสมควรใช้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็สามารถใช้ได้ แต่การให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างนี้ ทำให้เกิดปัญหา เมื่อการพิพากษาคดีแต่ละคดีไม่พร้อมกัน สำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี เช่น คดีแรกศาลมีคำพิพากษาส่งเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ส่วนคดีที่สองศาลมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ามาตราการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เด็กหรือเยาวชนรายนี้มิได้ถูกควบคุมอยู่ในสถานที่เดียวกัน จึงไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งศาลในคดีหลังได้ทันที เด็กและเยาวชนจะถูกอายัดตัวเพื่อนำตัวกลับมาเข้าสู่มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีหลัง จึงทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้สิทธิ เช่น การลาเยี่ยมบ้านเหมือนเด็กและเยาวชนรายอื่น ฉะนั้น มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษตามมาตรา 132 นี้ จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ไม่นำมาพิจารณากับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำหรือ ถูกจับกุมดำเนินคดีหลายคดีในคราวเดียวกัน

2. ปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษตามมาตรา 132

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132 วรรคสอง กล่าวถึง กรณีที่ศาลเห็นว่า ยังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา แต่ไม่ควรถูกใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาแบบไม่จำกัดเสรีภาพกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ศาลมีทางเลือก ด้วยการส่งตัวเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและ ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ จะเห็นว่า การกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพียงแต่กำหนดไว้เป็นกรอบกว้าง ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ กำหนดระยะเวลาที่ศาลให้เด็กและเยาวชนเข้ามาตราการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา ตามมาตรา 132 วรรคสองนี้ บางคดีมีระยะเวลา 6 เดือน บางคดีมีระยะเวลาถึง 3 ปี แม้ว่าช่วงระยะเวลาดังกล่าว เด็กและเยาวชนจะมีอายุยังไม่ครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่เนื่องจากสถานแรกรับของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะควบคุมตัวเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ในระหว่างที่รอฟ้อง ส่วนใหญ่จึงไม่เกินไปกว่าระยะเวลา 3 เดือน เมื่อศาลมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนเข้ามาตราการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษตามมาตรา 132 วรรคสอง ตามกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จึงส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดถูกควบคุมอยู่ในสถานที่ควบคุมเป็นระยะเวลานานเกินควร ซึ่งไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ฉะนั้นจึงควรกำหนดระยะเวลาการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ชัดเจนและไม่ควรมีระยะเวลานานเกินไป

3. ปัญหาการพิจารณาค่าชดเชยเกี่ยวกับค่าเสียหายหลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติเงื่อนไขตามมาตรา 132 ครบถ้วน

เมื่อเด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ตามมาตรา 132 แล้ว พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 133 กำหนดให้ศาลสั่งยุติคดี โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอีก เว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับของกลาง และให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ในกรณีนี้ไม่ได้กล่าวถึงค่าชดเชยเกี่ยวกับค่าเสียหาย เช่น ค่าของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ในคดีลักทรัพย์ ว่างราวทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่สูงสูญเสียไปเนื่องจาก

การกระทำผิดคืบ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย หรือกรณีคำขอของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เนื่องจากผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสีย ต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ซึ่งการที่มาตรา 133 กำหนดให้ศาลสั่งยุติคดี โดยไม่ได้พิจารณาคำขอทางแพ่งนี้ อาจเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ซึ่งต้องเสียเวลาในการฟ้องร้องดำเนินคดีส่วนแพ่งอีก ฉะนั้น จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลสามารถพิจารณาคำขอดังกล่าวได้ก่อนสั่งยุติคดี

บทบัญญัติมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้เป็นดุลพินิจศาลในการมีคำสั่งใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาและกำหนดระยะเวลาเข้ามาตราการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไว้ในกรอบกว้าง ๆ และเมื่อเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนแล้ว ตามบทบัญญัติ มาตรา 133 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้ศาลสั่งยุติคดี แต่ไม่ได้กล่าวถึงว่าศาลจะต้องมีคำสั่งในเรื่องของคำขอเกี่ยวกับค่าเสียหาย ซึ่งเป็นคำขอทางแพ่งด้วยหรือไม่ จึงควรแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้ และความเป็นธรรม แก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับค่าเสียหายหลังเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายของไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับค่าเสียหายหลังเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) บทบัญญัติกฎหมายไทยและต่างประเทศ ศึกษาจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ คู่มือการปฏิบัติงาน บทความต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากสื่ออินเทอร์เน็ต โดยนำมาจัดรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลา การใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษามาตรา 132 และการมีคำสั่งในเรื่องของค่าเสียหายหลังศาลมีคำสั่งยุติคดี กรณีเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขของมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กำหนดใน

มาตรา 133

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร และกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

สมมติฐานของการวิจัย

การกำหนดหลักเกณฑ์ไม่นำเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีหลายคดีในคราวเดียวกัน มาพิจารณาใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา และกำหนดระยะเวลาการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาอย่างชัดเจนแน่นอน จะเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาคriminalization ของเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการพิจารณาค่าชดเชยหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าชดเชยอื่น ๆ ของผู้เสียหาย ก่อนศาลมีคำสั่งยุติคดี เมื่อเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน จะช่วยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้

ผลการวิจัย

มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาที่กำหนดใน มาตรา 132 ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นมาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ แต่จากหลักเกณฑ์พิจารณาการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา และระยะเวลาในการใช้มาตรการดังกล่าว ยังมีหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่ไม่แน่ชัด รวมถึงในส่วนของกรณีชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย จึงนำไปสู่ประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์ โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาการนำมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษามาตรา 132 มาใช้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ. 2553 มาตรา 132 กำหนดให้ศาลสามารถนำมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้กับเด็กและเยาวชนแทนการพิพากษาได้ เมื่อศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา หรือบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ ซึ่งในบทบัญญัติดังกล่าว หมายถึงเด็กและเยาวชนทุกคน ไม่ว่าจะถูกดำเนินคดีซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี อีกทั้งตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556 หมวด 1 ข้อ 5 กำหนดว่า ศาลอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

“...(2) พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควร

(3) เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น...” จะเห็นว่า พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควร หรือเด็กหรือเยาวชน มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ควรรวมถึง เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจศาลในการมีคำสั่งใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 132 หากศาลเห็นว่า ยังสมควรใช้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ก็สามารถใช้ได้ แต่การให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจอย่างนี้ ทำให้เกิดปัญหา เมื่อการพิพากษาคดีแต่ละ

คดีไม่พร้อมกัน กล่าวคือ กรณีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี คดีแรกศาลมีคำพิพากษาส่งเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ส่วนคดีที่สองศาลมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ามาตรวจการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เด็กหรือเยาวชนรายนี้มิได้ถูกควบคุมอยู่ในสถานที่เดียวกัน จึงไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งศาลในคดีหลังได้ทันที เด็กและเยาวชนจะถูกอายัดตัวเพื่อนำตัวกลับมาเข้าสู่มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีหลัง จึงทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้สิทธิ เช่น การลาเยี่ยมบ้านเหมือนเด็กและเยาวชนรายอื่น

ประเด็นนี้ การทำคำสั่งหรือคำพิพากษา ตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลจะมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยดูความเหมาะสมในแต่ละราย (Reynald Oteenhof and Jean-Francois Renucci, 1996, p. 117-118) ซึ่งจะมีการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหลายรูปแบบ เช่น มาตรการป้องกัน มาตรการช่วยเหลือ มาตรการควบคุม และมาตรการให้การศึกษา มาใช้ลงโทษแก่เด็กและเยาวชน (อินทัย ศรีดาวเรือง, 2557, หน้า 77-78) แต่เด็กหรือเยาวชน ซึ่งอายุเกิน 16 ปี ที่กระทำความผิดซ้ำสองครั้งหรือมากกว่า หรือที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง (Penal Code of France, Article 122-8) ศาลอาจพิพากษาให้จำคุกและไม่สามารถนำความเป็นเยาวชนมาอ้างต่อศาลได้ (Ordinance n ° 45-174 of February 2nd, 1945 relating to the delinquent childhood, Article 20-2) นอกจากนี้กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ จะไม่นำมาตรการในการปฏิบัติและการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มาใช้กับคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรง มีพฤติกรรมอาชญากร หรือกระทำความผิดซ้ำ เช่นเดียวกัน (อภิวุฒิ นวาระ, 2560, หน้า 60-61) เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนในกลุ่มนี้ จะถูกแยกไปดำเนินคดียังศาลสูง (High Court) (The Children and Young Persons Act: (CYPA) Chapter 38, Article 33) ซึ่งแตกต่างกับมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแทนการพิพากษาตามมาตรา 132 ของไทยที่ศาลอาจมีคำสั่งใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา ตามมาตรา 132 กับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้อีก

2. ปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตาม มาตรา 132

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 132 วรรคสอง กล่าวถึง กรณีที่ศาลเห็นว่า ยังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา แต่ไม่ควรใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาแบบไม่จำกัดเสรีภาพกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ศาลมีทางเลือก ด้วยการส่งตัวเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ จะเห็นว่า การกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพียงแต่กำหนดไว้เป็นกรอบกว้าง ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ กำหนดระยะเวลาที่ศาลให้เด็กและเยาวชนเข้ามาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา ตามมาตรา 132 วรรคสองนี้ บางคดีมีระยะเวลา 6 เดือน บางคดีมีระยะเวลาถึง 3 ปี แม้ว่าช่วงระยะเวลาดังกล่าว เด็กและเยาวชนจะมีอายุยังไม่ครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่เนื่องจากสถานแรกรับของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะควบคุมตัวเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ในระหว่างที่รอฟ้อง ส่วนใหญ่จึงไม่เกินไปกว่าระยะเวลา 3 เดือน เมื่อศาลมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนเข้ามาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตาม มาตรา 132 วรรคสอง ตามกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จึงส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดถูกควบคุม อยู่ในสถานที่ควบคุมเป็นระยะเวลานานเกินควร

ในประเด็นนี้ เห็นได้ว่ากฎหมายไทยไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กตามข้อ 37 ข) ที่รับรองว่าเด็กหรือเยาวชน จะถูกกักขังหรือจำคุกต้องเป็นไปตามกฎหมาย อีกทั้งจะต้องใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และยังต้องมีระยะเวลาที่สั้นที่สุด และไม่สอดคล้องกับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ตามข้อ 17 ข) (ค) ข้อ 18.2 ข้อ 19 และข้อ 29 ที่ให้การรับรองสิทธิของ เด็กหรือเยาวชนว่าจะถูกคุมขังเท่าที่จำเป็นและเป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุด ทั้งการใช้มาตรการฝึกอบรมในสถานที่แบบ

ปีจะเป็นมาตรการทางเลือกท้ายสุด อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสาม ซึ่งได้รองรับสิทธิของบุคคล ในการนี้ย่อมรวมถึงเด็กและเยาวชนผู้ที่กระทำผิดด้วยว่า การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

นอกจากนี้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษายังเทียบได้กับการใช้มาตรการทางวินัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งศาลสามารถมีคำสั่งกักตัวเด็กหรือเยาวชนได้ แต่ทั้งนี้ไม่สามารถกักตัวเด็กหรือเยาวชนได้เกินกว่า 4 สัปดาห์ หรือประเทศสหราชอาณาจักร แม้ไม่ได้มีมาตรการที่นำมาใช้แทนการพิพากษา แต่เมื่อศาลพิจารณาลแล้ว อาจมีคำสั่งคุมความประพฤติเด็ก หรือเยาวชน และขณะที่อยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ ศาลเห็นสมควรจะสั่งให้เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกคุมประพฤตินั้นไปอยู่ใน “สถานแนะนำบำบัด” (Probation Hotel หรือ Probation Home) ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 12 เดือนก็ได้ หรือกฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งมีมาตรการในการปฏิบัติและการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ด้วยการฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาที่กำหนด เด็กและเยาวชนจะถูกควบคุมในที่คุมขังโดยมีระยะเวลาสูงสุดเพียง 6 เดือนเท่านั้น ฉะนั้น เห็นได้ว่า ระยะเวลาในการใช้มาตรการต่างๆ ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหราชอาณาจักร รวมถึงประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีการกำหนดกรอบระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน แตกต่างกับของกฎหมายไทยที่กำหนดไว้เป็นกรอบกว้าง ๆ โดยใช้เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด

3. ปัญหาการพิจารณาคำขอเกี่ยวกับค่าเสียหายหลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติเงื่อนไขมาตรา 132 ครบถ้วน

เมื่อเด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ตามมาตรา 132 แล้ว พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 133 กำหนดให้ศาลสั่งยุติคดี โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอีก เว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับของกลาง และให้ถือว่าสิทธิในคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ในกรณีนี้ไม่ได้กล่าวถึงคำขอเกี่ยวกับค่าเสียหาย เช่น คำขอของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 หรือกรณีคำขอของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 ซึ่งการที่มาตรา 133 กำหนดให้ศาลสั่งยุติคดีโดยไม่ได้พิจารณาคำขอทางแพ่งนี้ อาจเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ซึ่งต้องเสียเวลาในการฟ้องร้องดำเนินคดี ส่วนแพ่งอีก จึงไม่สอดคล้องกับปณิญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการสร้างคามยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้เสียหายจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ.1985 ข้อ 8 ที่กำหนดให้ผู้กระทำผิด รวมทั้งบุคคลที่สามต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหาย ครอบครัว หรือทายาทของผู้เสียหายอย่างเป็นทางการและเหมาะสม ซึ่งการชดใช้เยียวยา รวมถึงการจัดการคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาสำหรับการสูญหาย หรือเสียหายของทรัพย์สินนั้น ตลอดจนการชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายสำหรับค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายได้ตรองจ่ายไปก่อนจากการนั้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และการชดเชยสิทธิของผู้เสียหายที่ต้องเสียไปนั้นด้วย

ซึ่งในประเด็นนี้ กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้ศาลพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหาย เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้ก่อความเสียหายขึ้น แม้ว่าในทางอาญาศาลจะได้พิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป (Penal Code of France, Article 4-1) นอกจากนี้การเยียวยาค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายของประเทศสหราชอาณาจักร กฎหมายกำหนดให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ 2 วิธี คือ การเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐผ่านโครงการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา และการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิด ซึ่งมีในกระบวนการตัดสินของศาล ได้แก่ Compensation Orders และ Restitution Orders โดยตามหลักการของ Compensation Orders เห็นว่า การกระทำความผิดอาญามักมีความผิดทางแพ่งรวมอยู่ด้วย ศาลที่พิจารณาคดีจึงต้องมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายในทุกคดี ฉะนั้นเห็นได้ว่า การมีคำสั่งเรื่องค่าเสียหายตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรมีความแตกต่างกับการพิจารณา คำขอเรื่องค่าเสียหายตามมาตรา 133 หลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรา 132 ครบถ้วนแล้ว ที่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ศาลจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอเรื่องค่าเสียหาย

ของพนักงานอัยการหรือคำขอของผู้เสียหายอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวพ.ศ. 2553 โดยทำการวิเคราะห์กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศ พบว่า ยังมีปัญหาในเรื่องของหลักเกณฑ์การพิจารณาใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตามที่กำหนดในมาตรา 132 กับเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดซ้ำหรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี และระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษาตามมาตรา 132 รวมถึงการพิจารณาคำขอเกี่ยวกับค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา 133 ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการแก้ไขตัวบทกฎหมายโดยการเพิ่มเติมและแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้

1. การให้ศาลใช้ดุลพินิจในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ หรือถูกดำเนินคดีพร้อมกันหลายคดี ตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง ที่ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในเรื่องดังกล่าว ผู้ศึกษา เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำ ในบัญญัติมาตรา 132 วรรคหนึ่ง

จากเดิม มาตรา 132 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา หรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล ซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวแล้วมอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าว โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกัน และหลักประกันด้วยก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้จำเลยรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานอื่นหรือบุคคลใดหรือองค์การ ด้านเด็ก เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัด หรือกิจกรรมทางเลือก หรือให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ในการนี้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมกิจกรรมหรือรับคำปรึกษาแนะนำด้วยก็ได้”

ให้เพิ่มข้อความ มาตรา 132 วรรคหนึ่ง ดังนี้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาหรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล ซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ “ **แต่ไม่รวมถึงเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดซ้ำสองครั้ง หรือมากกว่า หรือที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง** ” เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวแล้วมอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าว โดยไม่มีประกัน...

2. จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรและกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในเรื่องการกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการพิพากษา ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำ ในบทบัญญัติมาตรา 132 วรรคสอง

จากเดิม มาตรา 132 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีศาลเห็นว่าจำเลยไม่สมควรใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวจำเลยไว้ดูแลชั่วคราวหรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์”

ให้เพิ่มข้อความ มาตรา 132 วรรคสอง ดังนี้

มาตรา 132 วรรคสอง ในกรณีศาลเห็นว่าจำเลยไม่สมควรใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวจำเลยไว้ดูแลชั่วคราว “**แต่**

ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่ากำหนดระยะเวลา 6 เดือน ” และจำเลยต้องมีอายุไม่เกินยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

3. ในเรื่องขอคำขอเรื่องค่าเสียหาย หลังจากเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไข มาตรา 132 ครบถ้วนแล้ว จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของประเทศ-สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำ ในบัญญัติมาตรา 133

จากเดิม มาตรา 133 บัญญัติว่า “เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตาม มาตรา 132 แล้ว ให้ศาลสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย เว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับ ของกลาง และให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ”

ให้เพิ่มข้อความ มาตรา 133 ดังนี้

เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 132 แล้วให้ศาลสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย เว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับ ของกลาง “ **รวมถึงคำสั่งเรื่อง ค่าเสียหายตามคำขอพนักงานอัยการ หรือคำขอของผู้เสียหาย** ” และให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

เอกสารอ้างอิง

กุลพล พลวัน. (2547). *สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม

ทงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ และพรรณพิไล ดุลยกาญจน์. (2560). *คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (แพ่ง-อาญา)* (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.

พศวัต จงอรุณงามแสง. (2553). *ปัญหาการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ตาม พระราชบัญญัติศาล*

เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. วันที่ค้นข้อมูล 12 มีนาคม

2561, เข้าถึงได้จาก http://elib.coj.go.th/Ebook/data/judge_report/2553-54.pdf

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2560). *หลักกฎหมายการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2561). *คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ*

ครอบครัว พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2561). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 18).

กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

อภิวุฒิ นวาระ. (2560). *มาตรการลงโทษทางอาญา: คีชากรณเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในความผิดฐาน*

ลักลอบค้าเสพติด. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

อโนทัย ศรีดาวเรือง. (2557). *การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา : คีชา*

กรณอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตามมาตรา 97 วรรคสอง. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร

มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อัญริยา ชูตินันท์. (2552). *กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

Penal Code of France. (n.d.). Retrieved from [https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/](https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1957/13715/.../Code_33.pdf)

1957/13715/.../Code_33.pdf

Reynald Oteenhof and Jean-Francois Renucci, Translated by Elizabeth Sammann, “Juvenile Justice

in Fance”, International Handbook on Juvenile Justice, edited by Donald J. Shoemaker.

The Children and Young Persons Act: (CYPA) Chapter 38. (n.d.). Retrieved from

<https://sso.agc.gov.sg/Act/CYPA1993>